

Komentovaný výklad zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. (ďalej len „zákon“)

Úplné znenie vykladaných ustanovení

§ 1

Predmet úpravy

- (1) Tento zákon upravuje zriaďovanie a zakladanie knižníc, práva a povinnosti knižníc, práva a povinnosti zriaďovateľov knižníc a zakladateľov knižníc, knižničný systém Slovenskej republiky (ďalej len „knižničný systém“), rozsah a vykonávanie odborných knižničných činností, vyhlasovanie, evidenciu, ochranu, sprístupňovanie, dovoz a vývoz historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu.
- (2) Tento zákon sa vzťahuje na
 - a) knižnice, ktoré poskytujú knižnično-informačné služby používateľom a sú evidované v Zozname knižníc Slovenskej republiky (ďalej len „zoznam knižníc“),
 - b) vlastníka alebo správcu historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu alebo vzácneho rukopisu, starej a vzácnnej tlače a významného slovacikálného dokumentu bez časového ohraničenia, ktoré okrem archívnych dokumentov upravených osobitným predpisom¹⁾ možno pre ich jedinečnú hodnotu vyhlásiť za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond.

Komentár:

Ustanovenie vymedzuje predmet úpravy a vecnú pôsobnosť zákona. Zákon sa vzťahuje na knižnice, ktoré vykonávajú knižnično-informačné služby a súčasne sú evidované v zozname knižníc, ktorý vedie Ministerstvo kultúry SR (ďalej len „ministerstvo“). Zákon o knižniciach upravuje zriaďovanie a zakladanie knižníc, práva a povinnosti na úrovni zriaďovateľov, zakladateľov a knižníc, definuje knižničný systém Slovenskej republiky (ďalej len „knižničný systém“) v členení na typy knižníc a ich funkcie, pôsobnosť a vymedzenie plnenia povinností odborných knižničných činností, a tým zabezpečenie vhodných právnych, organizačných a personálnych podmienok na ich existenciu, činnosť a poskytovanie knižnično-informačných služieb. Takisto jednoznačne uvádza, na ktoré knižnice sa tento zákon vzťahuje a za akých podmienok. V oblasti ochrany a správy historických knižničných dokumentov a historických knižničných fondov alebo vzácných rukopisov, starých a vzácných tlačí a významných slovacík, ktoré možno vyhlásiť za historické knižničné dokumenty (ďalej len „HKD“) a historické knižničné fondy (ďalej len „HKF“) sa rozsah pôsobnosti zákona neobmedzuje len na knižnice, pretože ich vlastníkmi alebo správcami sú aj iné subjekty, najmä cirkvi, rôzne korporácie, ale aj súkromné osoby.

§ 2

Vymedzenie základných pojmov

- (1) Knižnica je kultúrna, informačná a vzdelávacia inštitúcia, ktorá dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje, využíva a sprístupňuje svoj knižničný fond,

¹⁾ § 2 ods. 2, § 9 až 15 zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 216/2007 Z. z.

- poskytuje knižnično-informačné služby, napomáha uspokojovať kultúrne, informačné, vedeckovýskumné a vzdelávacie potreby používateľov a podporuje ich celoživotné vzdelávanie, informačnú gramotnosť, tvorivý osobný rozvoj a jazykovú rozmanitosť.
- (2) Knižničný dokument je samostatne odborne evidovaná, spracovaná, uchovávaná, ochraňovaná a sprístupňovaná jednotka knižničného fondu bez ohľadu na jeho obsah a formu. Knižničným dokumentom je aj samostatný digitálny dokument, ktorým je elektronická kniha alebo elektronická periodická publikácia, ktorý zdigitalizovala knižnica alebo tento dokument získala v digitálnej forme prostredníctvom trvalého prístupového práva.
 - (3) Knižničný fond je súbor všetkých knižničných dokumentov, účelovo vybraných, sústavne dopĺňovaných, uchovávaných, ochraňovaných a sprístupňovaných používateľovi.
 - (4) Elektronický informačný zdroj je súbor elektronicky uchovávaných bibliografických záznamov alebo obsahov elektronických dokumentov vrátane ich úplných textov, obrázkov a zvukov so spoločným používateľským rozhraním a softvérom na vyhľadávanie a manipuláciu s údajmi. Sprístupňovanie elektronického informačného zdroja sa realizuje prostredníctvom internetu.
 - (5) Elektronická zbierka je súbor zdrojov v elektronickej podobe, napríklad digitálne dokumenty, elektronické informačné zdroje, počítačové súbory a elektronické katalógy.
 - (6) Slovacikálny dokument je knižničný dokument, ktorý sa podľa autorstva, jazyka, miesta vydania alebo obsahu týka Slovenska alebo Slovákov.
 - (7) Súborný katalóg knižníc je katalóg združujúci bibliografické a lokalizačné záznamy o knižničných dokumentoch, ktoré sa nachádzajú v knižničných fondoch viacerých knižníc.
 - (8) Historický knižničný dokument je samostatný dokument a historický knižničný fond je súbor dokumentov vyhlásených Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) za historický knižničný dokument alebo za historický knižničný fond podľa § 21 okrem archívnych dokumentov upravených osobitným predpisom.¹⁾ Historický knižničný dokument a historický knižničný fond nemusí byť súčasťou knižničného fondu.
 - (9) Špecializovaný knižničný fond je knižničný fond knižničných dokumentov určitého zamerania z hľadiska obsahu, formy, druhu, pôvodu alebo využitia.
 - (10) Konzervačný fond je súbor všetkých knižničných dokumentov získaných a trvalo uchovávaných knižnicou, ako právnickou osobou určenou podľa osobitného predpisu,²⁾ ktoré knižnica trvalo uchováva pre budúce generácie ako súčasť národného kultúrneho dedičstva.
 - (11) Odborné knižničné činnosti sú dopĺňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb.

Komentár:

Ustanovenie definuje niektoré základné pojmy používané v zákone. Pri ich definovaní sa prihliadalo na odporúčania a platné normy ako napr. STN/ISO 2789 Informácie a dokumentácia, Medzinárodná knižničná štatistika a aplikačnú prax v knižničnom systéme. Na základe skúseností z uplatňovania pojmového aparátu zákon upravuje a dopracováva

²⁾ § 3 až 5 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov

doteraz používané pojmy ako knižnica, knižničný dokument, knižničný fond a v súvislosti s využívaním najnovších informačných a komunikačných technológií zavádza aj nové pojmy, napr. elektronický informačný zdroj, elektronická zbierka knižnice a pod. Knižničný zákon jednoznačne zadefinoval aj rozsah odborných knižničných činností ako systém nadväzujúcich odborných výkonov. V paragrafe sú vymedzené len tie základné pojmy, ktoré sa v texte zákona viackrát opakujú.

§ 3

Zriadenie knižnice a zakladanie knižnice

- (1) Knižnicu ako právnickú osobu podľa osobitného predpisu³⁾ môže zriadiť
 - a) ústredný orgán štátnej správy,
 - b) samosprávny kraj,
 - c) obec.
- (2) Knižnicu ako právnickú osobu podľa osobitného predpisu⁴⁾ môže založiť alebo zriadiť iná právnická osoba.
- (3) Právnická osoba môže zriadiť knižnicu aj ako svoj organizačný útvar.
- (4) Slovenskú národnú knižnicu, vedeckú knižnicu a regionálnu knižnicu možno zriadiť len ako právnickú osobu.

Komentár:

Dlhodobá ochrana knižničných fondov, ktoré sú podstatnou súčasťou dokumentárneho kultúrneho dedičstva, ako aj ich erudované sprístupňovanie formou knižnično-informačných služieb si vyžaduje profesionálne inštitucionálne zázemie, existenciu stabilných knižničných inštitúcií. Zákon definuje subjekty, ktoré môžu byť zriaďovateľom alebo zakladateľom knižnice. Okrem orgánov štátnej správy a územnej samosprávy môžu zriaďovať alebo zakladať knižnice aj iné subjekty, čím je zabezpečená otvorenosť knižničného systému. Ak právnická osoba zriaďuje knižnicu vnútorným právnym aktom (napr. organizačný poriadok, štatút) ako svoj organizačný útvar, za jej zriaďovateľa sa považuje právnická osoba. Odkazy pod čiarou vyjadrujú, že knižnice zriaďované z verejných zdrojov nemôžu byť zriaďované alebo zakladané za účelom dosahovania zisku.

§ 4

Práva a povinnosti zriaďovateľa knižnice alebo zakladateľa knižnice

- (1) Zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice je oprávnený
 - a) zriadiť alebo založiť, zrušiť alebo zlúčiť knižnicu s inou knižnicou vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti,
 - b) požiadať príslušnú knižnicu s metodickou pôsobnosťou o odborné usmernenie; zoznam knižníc s celoštátnou metodickou pôsobnosťou je uvedený v prílohe č. 1,
 - c) určiť rozsah a podmienky sprístupnenia knižnice verejnosti, ak ide o akademickú knižnicu, školskú knižnicu a špeciálnu knižnicu,
 - d) poveriť knižnicu plnením úloh patriacich do vecnej pôsobnosti knižnice.
- (2) Zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice je povinný

³⁾ § 21 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴⁾ Napríklad Občiansky zákonník, § 5 zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení zákona č. 35/2002 Z. z., § 15 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení zákona č. 40/2011 Z. z.

- a) **vydať zriaďovaciu listinu, zakladateľskú listinu alebo štatút knižnice, v ktorých určí zameranie, špecializáciu a pôsobnosť knižnice; v jej názve musí byť slovo knižnica,**
 - b) **oznámiť ministerstvu zriadenie alebo založenie knižnice na tlačive, ktorého vzor je uvedený v prílohe č. 2, najneskôr do 60 dní od vzniku týchto skutočností a písomne oznámiť ministerstvu zlúčenie vedeckej knižnice alebo regionálnej knižnice a zrušenie knižnice najneskôr do 60 dní od vzniku týchto skutočností,**
 - c) zabezpečiť vhodné priestory a interiérové vybavenie pre knižnicu primerané veľkosti jej knižničného fondu, rozsahu poskytovaných knižnično-informačných služieb, zameraniu a špecializácii knižnice,
 - d) zabezpečiť moderné technické vybavenie a podmienky na zavádzanie nových technológií a knižnično-informačných služieb,
 - e) zabezpečiť činnosť knižnice finančne a personálne,
 - f) podporovať ďalšie vzdelávanie zamestnancov knižnice,
 - g) **zabezpečiť systematické dopĺňovanie, odbornú evidenciu, spracovanie, uchovávanie, ochranu, využívanie a sprístupňovanie knižničného fondu,**
 - h) podporovať spoluprácu knižníc a utvárať predpoklady na integráciu knižníc do medzinárodných knižničných a informačných systémov a sietí,
 - i) **ponúknuť vyradené knižničné dokumenty alebo knižničný fond knižnice, ktorá sa zrušila, iným knižniciam; prednostné právo na získanie vyradených knižničných dokumentov majú knižnice, ktoré ako právnické osoby určené podľa osobitného predpisu²⁾ uchovávajú konzervačný fond,**
 - j) vykonávať kontrolu činnosti knižnice,
 - k) **umožňovať výkon štátneho odborného dohľadu a kontroly a poskytovať potrebnú súčinnosť.**
- (3) **Zriaďovateľ vedeckej knižnice podľa § 3 ods. 1 písm. a) a § 3 ods. 2 a zriaďovateľ regionálnej knižnice podľa § 3 ods. 1 písm. b) je povinný vyžiadať si pred zrušením knižnice alebo zlúčením knižnice s inou knižnicou záväzné stanovisko ministerstva. Rozhodnutie o zrušení knižnice alebo rozhodnutie o zlúčení knižnice vydané v rozpore so stanoviskom ministerstva alebo bez jeho vyžiadania je neplatné.**

Komentár:

V prvej časti zákon jednoznačne vymedzuje práva a povinnosti zriaďovateľa a zakladateľa knižnice a zároveň spresňuje niektoré odseky, resp. písmená tohto paragrafu v porovnaní s predchádzajúcim knižničným zákonom (zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach..). V prílohe č. 1 definuje knižnice s celoslovenskou metodickou pôsobnosťou, ktoré v rámci knižničného systému majú knižniciam poskytnúť v prípade potreby odborné usmernenie.

K zavedeným právam a povinnostiam zabezpečujúcim základný chod knižnice pribudli nové. K novým úlohám patrí povinnosť poskytnúť ministerstvu súčinnosť pri výkone štátneho odborného dohľadu a kontroly a rešpektovať jeho stanovisko súvisiace s prípadným zrušením vedeckej knižnice a regionálnej knižnice, vrátane zrušenia knižnice zlúčením s inou knižnicou. Rozhodnutie zriaďovateľa o zrušení alebo zlúčení vedeckej alebo regionálnej knižnice, ktoré vydá v rozpore s rozhodnutím ministerstva, resp. bez jeho vyžiadania, je neplatné. Týmto spôsobom ústredný orgán štátnej správy pre knižnice a knihovníctvo (ministerstvo kultúry) môže zamedziť nekontrolovanému zníženiu kvality a dostupnosti knižničných služieb pre verejnosť, ako aj predísť zničeniu dokumentárneho knižničného dedičstva, ktoré bolo a je vybudované z verejných zdrojov. Kontrolu hospodárenia s finančnými prostriedkami rozpočtu samosprávneho kraja vykonáva samosprávny kraj v ním zriadených organizáciách podľa § 12

ods. 2 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a podľa § 19 ods. 2 písm. b) zákona č. 302/2001 Z. z.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. a) a b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 700 eur za porušenie povinnosti podľa § 4 ods. 2 písm. a), b), g) a i),
- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 4 ods. 2 písm. k) a ods. 3.

Knižničný systém

§ 5

- (1) Knižničný systém tvoria knižnice, ktorých zameranie, pôsobnosť a úlohy sú dané zložením a špecializáciou knižničného fondu a rozsahom poskytovaných knižnično-informačných služieb, a to v členení
 - a) národná knižnica,
 - b) vedecká knižnica,
 - c) akademická knižnica,
 - d) verejná knižnica,
 - e) školská knižnica,
 - f) špeciálna knižnica.
- (2) Knižnice z hľadiska pôsobnosti sú
 - a) celoštátne,
 - b) regionálne s krajskou pôsobnosťou,
 - c) regionálne,
 - d) mestské alebo obecné,
 - e) inštitucionálne.
- (3) Podľa zamerania a špecializácie knižnica buduje univerzálny knižničný fond alebo špecializovaný knižničný fond.
- (4) Okrem úloh podľa § 6 až 11 môže knižnica vykonávať aj ďalšie činnosti, ktoré jej určí zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice v rozsahu svojej pôsobnosti v zriaďovacej listine, zakladateľskej listine alebo v štatúte.

Komentár:

Zákon definuje knižničný systém ako systém knižníc založený na vzájomnej spolupráci knižníc a dodržiavaní odborných noriem a štandardov. Knižničný systém tvoria knižnice, ktoré sa vyznačujú rozmanitosťou zamerania, pôsobnosti a úloh. Zákon ich definuje a člení podľa toho, aké funkcie plnia, aký knižničný fond majú a v akom rozsahu poskytujú knižnično-informačné služby pre svojich používateľov a zároveň ich kategorizuje podľa medzinárodnej odbornej terminológie a zaužívanej typológie knižníc v Slovenskej republike a tradícií ich budovania. Typovým znakom knižnice je popri funkciách, knižničnom fonde a knižnično-informačných službách zriaďovateľ a organizačno-právna forma. Slovenská národná knižnica, vedecké knižnice a regionálne knižnice uchovávajú a ochraňujú knižničné fondy budované z verejných zdrojov a zabezpečujú dostupnosť rozvinutých knižnično-informačných služieb pre verejnosť bez obmedzenia, preto sa zriaďujú ako právnické osoby. Zvláštnym typom knižnice z hľadiska jej pôsobnosti je inštitucionálna knižnica. Ide o špeciálny druh knižnice, ktorá má aj vnútro-inštitucionálnu pôsobnosť (napr. knižnice úradov, knižnice ústavov, firemné knižnice atď.) V rámci základného členenia knižničného systému Slovenskej republiky figurujú aj špeciálne knižnice, ktorými sú napr. Parlamentná knižnica Národnej rady Slovenskej republiky, Knižnica pre mládež mesta Košice, Slovenská knižnica pre

nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči; knižnica cirkvi a náboženskej spoločnosti; lekárska, technická, vojenská, poľnohospodárska a väzenská knižnica, knižnica múzea a galérie, firemná knižnica, knižnica ústavu alebo úradu. Cieľom takto nastaveného knižničného systému je sprostredkovať najmodernejšími formami aktuálne a všestranné knižnično-informačné služby. To si vyžaduje vysokú mieru a úroveň vzájomnej medziknižničnej kooperatívnosti a rešpektovanie odborných noriem a štandardov, ktoré v slovenských aj v celosvetových podmienkach knižničnej a bibliografickej spolupráce zabezpečujú kompatibilitu a vymeniteľnosť informácií.

§ 6

Slovenská národná knižnica

- (1) Slovenská národná knižnica so sídlom v Martine je národnou knižnicou, ktorej zriaďovateľom je ministerstvo.
- (2) Slovenská národná knižnica
 - a) získava a trvale uchováva konzervačný fond Slovenskej republiky ako právnická osoba určená podľa osobitného predpisu,²⁾
 - b) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje univerzálny knižničný fond,
 - c) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje domáce a zahraničné slovacikálne dokumenty a zahraničné dokumenty,
 - d) je národnou bibliografickou agentúrou, zabezpečuje bibliografickú registráciu slovacikálnych dokumentov, koordináciu národného bibliografického systému a budovanie slovenskej národnej bibliografie,
 - e) je národnou agentúrou pre medzinárodné štandardné číslovanie dokumentov a medzinárodnú identifikáciu dokumentov,⁵⁾
 - f) tvorí, udržiava a sprístupňuje súborný katalóg knižníc Slovenskej republiky – časť monografie,
 - g) je ústredným vedeckovýskumným a štandardizačným pracoviskom knižničného systému,
 - h) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom,
 - i) je národným ústredím medziknižničnej výpožičnej služby,
 - j) je pracoviskom medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby,
 - k) plní metodické, poradenské, koordinačné, vzdelávacie, štatistické a analytické úlohy celoštátneho charakteru pre knižničný systém v odborných knižničných činnostiach,
 - l) je špecializovaným pracoviskom na digitalizáciu dokumentov písomného kultúrneho dedičstva a uchovávanie a sprístupňovanie ich digitálnych foriem,
 - m) je špecializovaným konzervačným a reštaurátorským pracoviskom pre písomné kultúrne dedičstvo,
 - n) spravuje a ochraňuje historický knižničný dokument a historický knižničný fond,
 - o) vyjadruje sa k návrhu na vyhlásenie a zrušenie vyhlásenia historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu a určuje jeho hodnotu,
 - p) predkladá návrhy na vyhlásenie a zrušenie vyhlásenia historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu,
 - q) vedie Ústrednú evidenciu vyhlásených a vyradených historických knižničných dokumentov a historických knižničných fondov (ďalej len „ústredná evidencia“),

⁵⁾ § 8 zákona č. 212/1997 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- r) zriaďuje ako svoj organizačný útvar múzeum,⁶⁾
- s) je pracoviskom biografickej dokumentácie, výskumu a podpory slovenskej kultúry a literatúry a zriaďuje verejný archív,⁷⁾
- t) vydáva periodické publikácie a neperiodické publikácie,
- u) organizuje výstavy a zabezpečuje vzdelávacie a kultúrne podujatia,
- v) spolupracuje s inými knižnicami knižničného systému a s knižnicami v zahraničí,
- w) uzatvára s príslušnou organizáciou kolektívnej správy hromadnú licenčnú zmluvu na rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním realizovaným prostredníctvom knižničného systému,
- x) prostredníctvom príslušnej organizácie kolektívnej správy uhrádza odmeny nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním v rozsahu udelenej licencie,
- y) môže uzavrieť s príslušnou organizáciou kolektívnej správy hromadnú licenčnú zmluvu alebo dohodu o primeranej odmene na použitie predmetov ochrany inak ako vypožičiavaním prostredníctvom knižničného systému,
- z) prostredníctvom príslušnej organizácie kolektívnej správy uhrádza odmeny alebo primerané odmeny nositeľom práv za použitie predmetov ochrany inak ako vypožičiavaním v rozsahu hromadnej licenčnej zmluvy alebo dohody o primeranej odmene, ak boli uzatvorené podľa písmena y),
- aa) plní povinnosti vo vzťahu k osirelým dielam a obchodne nedostupným dielam podľa osobitného predpisu,⁸⁾
- ab) plní ďalšie úlohy súvisiace s činnosťou knižnice.

Komentár:

Zákon definuje Slovenskú národnú knižnicu (ďalej len „SNK“) ako základný prvok knižničného systému. Zároveň určuje jej poslanie a hlavné úlohy, čo umožňuje, aby svoju činnosť vykonávala ako národné knižnice v iných krajinách vo vzťahu k budovaniu a odbornému spracovaniu národného konzervačného knižničného fondu, ale aj ako vrcholná a odborná autorita vo vzťahu k potrebám celého knižného systému.

Rozsah ustanovenia tzv. štandardných funkcií SNK v návrhu zákona zohľadňuje výstupy Stálej komisie sekcie národných knižníc IFLA (Medzinárodná federácia knižničných asociácií a inštitúcií – International Federation of Library Associations and Institutions). Ide najmä o konzervačnú ochranu, budovanie knižničného fondu, odborné spracovanie (najmä bibliografické spracovania úplných slovacikálnych knižničných fondov, ako aj úplnú dokumentovú produkciu národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenska), správa a sprístupňovanie súborného katalógu a poskytovanie knižnično-informačných služieb. Z dôvodu potreby celoštátnej koordinácie je definovaná aj ako digitalizačné a konzervačné pracovisko knižničného systému.

Na základe historických vývinových súvislostí jej zákon určuje úlohy aj ústredného celoštátneho knižnično-informačného, koordinačného, metodického, štandardizačného, vedeckovýskumného pracoviska knižničného systému pre knižnice a ich zriaďovateľov v oblasti univerzálnych knižničných činností.

Funkciu pracoviska na ochranu a správu HKD a HKF, ktoré sú súčasťou národného kultúrneho dedičstva, začala SNK zastávať, keď bola ich ochrana vyňatá zo zákona o ochrane

⁶⁾ Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.

⁷⁾ § 5 ods. 2 písm. a) zákona č. 395/2002 Z. z.

⁸⁾ § 12a ods. 5, § 12c ods. 1 písm. c), § 12c ods. 3 až 5, § 31a ods. 5 a 6 zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení zákona č. 283/2014 Z. z.

pamiatkového fondu a stala sa tak predmetom ochrany podľa tohto zákona. Zabezpečuje úlohy analogicky porovnateľné s úlohami Pamiatkového úradu SR v oblasti ochrany národných kultúrnych pamiatok.

Súčasťou SNK je múzeum (so špecializáciou na literárnomúzejné zbierky) a verejný archív (zbierky literárnoarchívnej povahy). Taktiež zabezpečuje biografickú dokumentáciu slovenskej národnej reprezentácie (zhromažďuje, skúma a spracováva biografické pramene, sústreďuje dokumentáciu a poskytuje informácie o živote osobností, ktoré sa významným spôsobom zúčastňovali a zúčastňujú na kultúrnom, vedeckom, umeleckom, hospodárskom, politickom a spoločenskom živote nášho národa).

SNK v rámci svojej pôsobnosti tiež zabezpečuje edičnú činnosť vydávaním odborných publikácií a organizuje kultúrno-vzdelávacie podujatia a výstavy.

Vzhľadom na postavenie a funkcie SNK v knižničnom systéme je jej daná povinnosť uzatvárať hromadnú licenčnú zmluvu s príslušnou organizáciou kolektívnej správy týkajúcu sa vypožičiavania knižničných dokumentov v rámci knižničného systému a zároveň uzatvárať s príslušnou organizáciou kolektívnej správy hromadnú licenčnú zmluvu alebo dohodu o primeranej odmene na použitie predmetov ochrany inak ako vypožičiavaním v súlade so zákonom č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon. Podrobnosti o spôsobe a rozsahu úhrady odmeny nositeľom práv upravuje opatrenie MK SR z 28. januára 2016 č. MK-845/2016-110/1201 o spôsobe a rozsahu úhrady odmeny nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičaním. V nadväznosti na autorský zákon plní SNK v rámci Slovenskej republiky aj povinnosti, ktoré sa týkajú osirelých diel a obchodne nedostupných diel.

§ 7 Vedecká knižnica

- (1) Vedecká knižnica je právnická osoba, ktorej zriaďovateľom je ústredný orgán štátnej správy alebo právnická osoba podľa osobitného predpisu.⁹⁾
- (2) Vedecká knižnica v rámci svojho zamerania a špecializácie
 - a) informačne zabezpečuje vedu, techniku, výskum a inovácie ako súčasť infraštruktúry výskumu a vývoja,
 - b) vykonáva vedecko-výskumnú činnosť a podieľa sa na vedecko-výskumných projektoch,
 - c) môže byť koordinačným, výskumným, metodickým, vzdelávacím, poradenským a štatistickým pracoviskom knižničného systému vo vymedzených oblastiach,
 - d) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje domáce a zahraničné knižničné dokumenty z vedných odborov, buduje a uchováva špecializovaný knižničný fond,
 - e) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom zamerané na rozvoj vedy, techniky, výskumu, inovácií, kultúry a vzdelávania,
 - f) je pracoviskom medziknižničnej výpožičnej služby a pracoviskom medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby,
 - g) buduje a uchováva konzervačný fond, ak je právnickou osobou určenou podľa osobitného predpisu,²⁾
 - h) tvorí, udržiava a sprístupňuje súborné katalógy knižníc,
 - i) sa zúčastňuje na tvorbe slovenskej národnej bibliografie,
 - j) môže byť pracoviskom reštaurovania, konzervovania, ochranného kopírovania a digitalizácie knižničných dokumentov,
 - k) môže byť pracoviskom pre správu a ochranu historického knižničného dokumentu

⁹⁾ § 15 zákona č. 133/2002 Z. z. v znení zákona č. 40/2011 Z. z.

- a historického knižničného fondu,
l) plní ďalšie úlohy súvisiace s činnosťou knižnice.

Komentár:

Vedecká knižnica je metodické, vzdelávacie, výskumné a poradenské pracovisko. Spolupodiel'a sa na zvyšovaní odbornej úrovne knihovníctva na Slovensku a plní dôležité úlohy aj v oblasti medzinárodnej knižničnej a informačnej spolupráce. Jej knižničný fond obsahuje vedeckú a odbornú produkciu nielen Slovenska, ale aj zahraničné odborné dokumenty. Univerzálne vedecké knižnice zabezpečujú prístup k odborným informáciám aj z hľadiska ich územnej dostupnosti, keďže sú situované ako v Bratislave, tak na strednom i východnom Slovensku. Vedecké knižnice svojimi službami saturujú tie oblasti poznania, pre ktoré je informačné zabezpečenie nevyhnutné (veda, technika, vzdelávanie a pod.).

Ustanovenia paragrafu definujú základné úlohy, ktoré sú charakteristické pre tento typ knižnice vo všeobecnosti. Vedeckými knižnicami podľa tohto zákona sú: Univerzitná knižnica v Bratislave, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky a Slovenská pedagogická knižnica.

§ 8

Akademická knižnica

- (1) Akademická knižnica je knižnica vysokej školy¹⁰⁾ a fakulty, ktorá v rámci svojho zamerania a špecializácie
- a) je vedecko-informačným, bibliografickým, koordinačným, poradenským a vzdelávacím pracoviskom,
 - b) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje špecializovaný knižničný fond,
 - c) uchováva a bibliograficky registruje záverečné práce a kvalifikačné práce,
 - d) je pracoviskom evidencie publikačnej činnosti podľa osobitného predpisu,¹¹⁾
 - e) je pracoviskom evidencie umeleckej činnosti podľa osobitného predpisu,¹²⁾
 - f) poskytuje knižnično-informačné služby pedagogickým zamestnancom, vedeckým zamestnancom, študentom a za podmienok a v rozsahu určenom zriaďovateľom knižnice aj iným používateľom,
 - g) zúčastňuje sa na tvorbe, udržiavaní a sprístupňovaní súborných katalógov knižníc,
 - h) je pracoviskom medziknižničnej výpožičnej služby,
 - i) zabezpečuje informačné vzdelávanie používateľov,
 - j) plní ďalšie úlohy súvisiace s činnosťou knižnice.
- (2) Akademická knižnica môže plniť aj úlohy špecializovanej vedeckej knižnice.

Komentár:

Ustanovenia tohto paragrafu vymedzujú funkcie a úlohy, ktoré v rámci svojho zamerania akademická knižnica zabezpečuje pre vysokú školu a fakultu. Okrem toho, že pre svojich používateľov poskytuje knižnično-informačné služby zamerané na vedu, techniku, kultúru a pod., zabezpečuje tiež informačné vzdelávanie a uchováva a registruje záverečné

¹⁰⁾ § 21 ods. 2, § 47 ods. 21 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 363/2007 Z. z.

¹¹⁾ § 108a zákona č. 131/2002 Z. z. v znení zákona č. 455/2012 Z. z.

¹²⁾ § 108b zákona č. 131/2002 Z. z. v znení zákona č. 455/2012 Z. z.

a kvalifikačné práce. Zároveň vedie evidenciu publikačnej činnosti – zaznamenávanie údajov o publikovaných prácach a ohlasov na tieto práce zamestnancov vysokých škôl a študentov vysokých škôl v študijných programoch tretieho stupňa – a evidenciu umeleckej činnosti – zaznamenávanie údajov o umeleckých dielach, umeleckých výkonoch a ohlasov na tieto diela a výkony zamestnancov vysokých škôl a študentov vysokých škôl v študijných programoch tretieho stupňa. Zákon ustanovuje ich funkcie a úlohy nielen v rámci vysokej školy a fakulty, ale aj v knižničnom systéme.

§ 5 ods. 4 tohto zákona umožňuje, aby zriaďovateľ knižnice v rozsahu svojej pôsobnosti operatívne definoval v základných dokumentoch (zriaďovacia listina, štatút...) aj ďalšie činnosti a funkcie, ktoré má knižnica zabezpečovať a zákon ich explicitne neuvádza.

Medzi úlohy, ktoré plní akademická knižnica ako špecializovaná vedecká knižnica podľa § 8 ods. 2, patrí najmä informačné zabezpečenie vedy, techniky, výskumu a inovácií v oblasti špecializácie konkrétnej knižnice; doplňovanie, odborná evidencia, spracovávanie, uchovávanie, ochrana a sprístupňovanie knižničného fondu z vedných odborov špecializácie konkrétnej knižnice (bez ohľadu na formu knižničného dokumentu), účasť na tvorbe slovenskej národnej bibliografie v oblasti špecializácie konkrétnej knižnice; poskytovanie špecializovaných informačných služieb výskumným pracoviskám a inštitúciám v oblasti špecializácie konkrétnej knižnice a pod. Zriaďovateľ akademickej knižnice, ktorá plní zároveň funkciu špecializovanej vedeckej knižnice, môže v rámci svojho štatútu zadefinovať aj iné činnosti a funkcie knižnice.

V súlade s týmto zákonom plní funkciu špecializovanej vedeckej knižnice Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene a Slovenská poľnohospodárska knižnica pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre.

§ 9 Verejná knižnica

- (1) Verejná knižnica je
 - a) obecná knižnica alebo mestská knižnica,
 - b) regionálna knižnica.
- (2) Obecná knižnica a mestská knižnica
 - a) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje univerzálny knižničný fond vrátane knižničných dokumentov miestneho významu,
 - b) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom,
 - c) organizuje a uskutočňuje komunitné, kultúrno-spoločenské a vzdelávacie aktivity,
 - d) môže plniť funkciu školskej knižnice v rozsahu a za podmienok určených zriaďovateľom knižnice,
 - e) plní ďalšie úlohy súvisiace s činnosťou knižnice.
- (3) Obec zabezpečuje knižnično-informačné služby zriadením obecnej knižnice alebo mestskej knižnice ako právnickej osoby, prostredníctvom organizačného útvaru právnickej osoby zriadenej obcou, prostredníctvom organizačnej zložky obecného úradu alebo prostredníctvom inej knižnice.
- (4) Samosprávny kraj zriaďuje regionálnu knižnicu ako právnickú osobu, ktorá pôsobí na území viacerých obcí, a vo svojom sídle plní aj funkciu mestskej knižnice.
- (5) Regionálna knižnica okrem úloh podľa odseku 2
 - a) utvára a sprístupňuje regionálne bibliografické a faktografické databázy vrátane úplných textov regionálnych dokumentov,
 - b) odborne spracúva a sprístupňuje súbežnú regionálnu bibliografiu a plní úlohy

- spojené s koordináciou bibliografickej činnosti v regióne,
- c) môže plniť funkciu komunitného centra,
 - d) je pracoviskom pre digitalizáciu regionálnych knižničných dokumentov,
 - e) zhromažďuje a spracováva štatistické ukazovatele za verejné knižnice regiónu samosprávneho kraja,
 - f) poskytuje metodickú pomoc a poradenské služby obecným knižniciam, mestským knižniciam, školským knižniciam, špeciálnym knižniciam a ich zriaďovateľom alebo zakladateľom v regióne a upozorňuje ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb,
 - g) zabezpečuje na základe zmluvných vzťahov dopĺňovanie knižničných fondov obecných knižníc,
 - h) sa zúčastňuje na tvorbe, udržiavaní a sprístupňovaní súborných katalógov knižníc,
 - i) je pracoviskom medziknižničnej výpožičnej služby.
- (6) Regionálna knižnica môže po dohode s obcami zabezpečovať knižnično-informačné služby používateľom prostredníctvom mobilnej knižnice.
- (7) Samosprávny kraj určí vybranú regionálnu knižnicu, ktorá okrem úloh uvedených v odsekoch 2 a 5 plní funkciu regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou, ktorá
- a) koordinuje, metodicky a poradensky usmerňuje ostatné regionálne knižnice v samosprávnom kraji a upozorňuje ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb,
 - b) zabezpečuje úlohy spojené s bibliografickou registráciou a koordináciou bibliografickej činnosti v samosprávnom kraji,
 - c) zabezpečuje úlohy spojené s dokumentovaním stavu a rozvojom knižnično-informačných služieb verejných knižníc v samosprávnom kraji,
 - d) zhromažďuje a spracováva štatistické ukazovatele za verejné knižnice samosprávneho kraja.

Komentár:

Ustanovenia zákona týkajúce sa verejných knižníc vychádzajú z domácich podmienok a z medzinárodných dokumentov, predovšetkým z Manifestu UNESCO o verejných knižniciach z roku 1994, ktorý o. i. obsahuje odporúčania týkajúce sa poslania verejných knižníc, ich financovania a riadenia. Zohľadňujú aj odporúčania Smernice IFLA pre služby verejných knižníc z roku 2010.

Obecné knižnice sú u nás početne najrozšírenejším druhom knižníc, sú najdostupnejšie, najviac využívané, poskytujú knižnično-informačné služby pre najväčší počet občanov. Zákon definuje jednotlivé typy verejných knižníc – obecné, mestské a regionálne, regionálne s krajskou pôsobnosťou (tzv. krajské knižnice), ďalej definuje ich zriaďovateľov, funkcie a úlohy, ktoré knižnice v rámci svojej činnosti zabezpečujú a poskytujú svojim používateľom. Obecná a mestská knižnica má funkcie dané v rozsahu dodržania pravidiel tzv. všeobecnej dostupnosti, teda získavania, spracovania a sprístupňovania knižničného fondu a poskytovania knižnično-informačných služieb všetkým demografickým skupinám používateľov. Okrem toho k ich úlohám patrí aj organizovanie komunitných, kultúrno-spoločenských a vzdelávacích podujatí, keďže sú v mnohých obciach jedinou kultúrnou inštitúciou. Z dôvodu, že v obciach často súbežne pôsobia aj školské knižnice, zákon umožňuje zriaďovateľom ich spájanie v rozsahu a za podmienok, aké si určia.

Pri zabezpečení knižnično-informačných služieb pre obyvateľov obce/mesta prostredníctvom organizačného útvaru právnickej osoby zriadenej obcou (napr. kultúrneho centra), prostredníctvom organizačnej zložky obecného úradu (obecná knižnica je zaradená do organizačnej štruktúry obecného úradu) alebo prostredníctvom inej knižnice musí byť splnená podmienka všeobecnej prístupnosti pre všetkých obyvateľov obce / mesta. V praxi to znamená,

že ak obec zabezpečuje pre svojich obyvateľov verejne prístupné knižnično-informačné služby, nemusí to však nevyhnutne byť zriadením stálej vlastnej obecnej alebo mestskej knižnice ako právnickej osoby. Zákon umožňuje, aby zriaďovateľ alebo zakladateľ knižnice mohol spájať obecnú knižnicu so školskou knižnicou a naopak, a tým eliminoval duplicitné poskytovanie knižnično-informačných služieb v rámci jednej obce.

Súčasnú regionálnu knižnicu v optimálnej miere zabezpečujú plnenie regionálnych funkcií na území celého Slovenska. Vzhľadom na to, že regionálne knižnice pôsobia spravidla na území viacerých okresov, je ich zriaďovateľom samosprávny kraj. Samosprávny kraj zriaďuje regionálne knižnice tak, aby optimálne pokrývali regionálnymi funkciami územie celého kraja. Zároveň môže poveriť vybranú regionálnu knižnicu funkciou krajskej knižnice. Regionálne knižnice a krajské knižnice zabezpečujú úlohy, ktoré im vyplývajú zo zákona a ktoré im určí zriaďovateľ.

Zákon dáva možnosť zabezpečiť knižnično-informačné služby aj prostredníctvom mobilných knižníc (tzv. bibliobusov), pôsobiacich na základe kooperačných dohôd napr. medzi regionálnou knižnicou a obcami, pre ktoré poskytuje služby mobilnou formou.

§ 10 Školská knižnica

- (1) Školská knižnica je organizačný útvar základnej školy, gymnázia, strednej odbornej školy, konzervatória alebo školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a slúži na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb.
- (2) Školská knižnica dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje špecializovaný knižničný fond so zameraním najmä na potreby výchovy a vzdelávania.
- (3) Školská knižnica poskytuje knižnično-informačné služby najmä žiakom, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom školy. Môže byť prístupná iným používateľom v rozsahu a za podmienok určených zriaďovateľom knižnice.
- (4) Školská knižnica môže plniť funkciu obecnej knižnice v rozsahu a za podmienok určených zriaďovateľom knižnice.

Komentár:

Zákon definuje školskú knižnicu na jednotlivých stupňoch škôl (okrem vysokých škôl) ako organizačný útvar, ktorý svojím knižničným fondom zameraným na výchovu a vzdelávanie zabezpečuje potreby svojich používateľov. Školské knižnice sú popri verejných knižniciach početne najrozšírenejšími knižnično-informačnými pracoviskami v Slovenskej republike. Sú významným činiteľom vo výchovno-vzdelávacom procese na školách. Knižnica môže podľa miestnych podmienok, potrieb a rozhodnutí zriaďovateľa plniť za určitých predpokladov aj mimoškolské úlohy. Obdobne ako je to v § 9, zákon vytvára podmienky na to, aby zriaďovateľ mohol spájať školskú knižnicu s obecnou knižnicou a naopak. Usmernenie, ktoré sa týka školských knižníc spracovalo Metodické centrum Slovenskej pedagogickej knižnice v „Metodickom pokyne k zákonu č. 126/2015 Z. z. o knižniciach ...“, ktoré je zverejnené na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice: <http://www.spgk.sk/?Metodicke-materialy>

§ 11 Špeciálna knižnica

- (1) Špeciálna knižnica
 - a) dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje

- špecializovaný knižničný fond podľa svojho zamerania a špecializácie,
- b) poskytuje knižnično-informačné služby najmä svojmu zriaďovateľovi a v rozsahu a za podmienok určených zriaďovateľom knižníc aj iným používateľom,
 - c) v oblasti svojej špecializácie môže poskytovať metodickú pomoc a poradenské služby iným knižniciam.
- (2) Špeciálnu knižnicu možno zriadiť alebo založiť ako právnickú osobu alebo ako organizačný útvar právnickej osoby.
 - (3) Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči ako celoštátna špeciálna knižnica poskytuje knižnično-informačné služby nevidiacim, slabozrakým a inak zdravotne postihnutým v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich kultúrne, informačné, vedecko-výskumné a vzdelávacie potreby.

Komentár:

Ustanovenie zákona definuje špeciálnu knižnicu, jej knižničný fond, zameranie knižnično-informačných služieb, ich poskytovanie a okruh používateľov. Zameraná je na úzko špecializovanú oblasť alebo na uspokojovanie informačných potrieb osobitných demografických a profesijných skupín obyvateľstva alebo komunit. Špeciálna knižnica slúži prevažne potrebám svojho zriaďovateľa alebo zakladateľa. Ak táto knižnica poskytuje knižnično-informačné služby aj iným používateľom, musí postupovať podľa tohto zákona a s ním súvisiacich všeobecne platných predpisov.

V odseku 3 sa zvyrazňuje osobitné postavenie Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči, pretože plní v rámci svojho zamerania a špecializácie osobitné a jedinečné celoslovenské funkcie. Pobočky tejto knižnice pôsobia pri verejných knižniciach na celom území Slovenskej republiky a veľká časť výpožičných služieb sa realizuje zásielkovou službou.

§ 12

Základné princípy dopĺňovania knižničného fondu

- (1) Knižnica je povinná systematicky dopĺňať, odborne evidovať, spracovávať, uchovávať, ochraňovať, využívať a sprístupňovať svoj knižničný fond.
- (2) Dopĺňovanie, budovanie knižničného fondu a sprístupňovanie knižničného fondu v súlade so zameraním a špecializáciou knižnice je knižnica povinná realizovať na princípe nezávislosti a odbornosti. Dopĺňovanie, budovanie a sprístupňovanie knižničného fondu nesmie podliehať ideologickej, politickej ani náboženskej cenzúre ani komerčnému vplyvu alebo inému vplyvu.
- (3) V obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, je verejná knižnica povinná zohľadniť túto skutočnosť pri dopĺňovaní a budovaní knižničného fondu.
- (4) **Knižnica s konzervačným fondom, ak je právnickou osobou určenou podľa osobitného predpisu,²⁾ je povinná odpovedať na ponuku podľa § 4 ods. 2 písm. i) a § 14 ods. 6 najneskôr do 60 kalendárnych dní od doručenia ponuky.**

Komentár:

Ustanovenie definuje základné princípy v zmysle spôsobu vytvárania, sprístupňovania a dopĺňania knižničného fondu. Knižnica nesmie pri dopĺňovaní a budovaní knižničného fondu podliehať žiadnym vonkajším vplyvom, okrem prípadov, ktoré upravujú zákony Slovenskej republiky (napr. dokumenty propagujúce nevhodný a nelegálny obsah). Odporúčania pre knižničnú legislatívu v Európe konštatujú, že knižnice získavajú do svojich fondov a zaisťujú

prístup k elektronickým informačným zdrojom na základe hodnotenia ich kvality a v súlade s potrebami svojich používateľov, čo má byť založené na profesionálnom úsudku knihovníka. Verejnej knižnici sa ukladá povinnosť dopĺňať svoj fond primerane aj dokumentmi v jazyku príslušnej národnostnej menšiny či etnickej skupiny, pričom popri uplatnení práv národnostných menšín a etnických skupín musí byť zachované právo na úplný prístup k dokumentom v slovenskom jazyku. V uvedenom ustanovení sa zabezpečí realizácia smerníc a odporúčaní IFLA. Ustanovujú sa aj povinnosti pre knižnice s konzervačným fondom, ktoré súvisia s knižničnými dokumentmi zo zrušenej knižnice alebo sú vyradené z knižničného fondu knižnice.

Problematika štandardov pre verejné knižnice je riešená v Metodickom pokyne Ministerstva kultúry SR č. MK-1669/2010-10/7472 z 1. júna 2010, ktorý je zverejnený na webovom sídle ministerstva.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. a) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 700 eur za porušenie povinnosti podľa § 12 ods. 4.

§ 13

Odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov

- (1) **Knižnica je povinná viesť odbornú evidenciu knižničných dokumentov zaradených do knižničného fondu bez ohľadu na formu nosiča.**
- (2) Základnú odbornú evidenciu knižničných dokumentov tvorí prírastkový zoznam a zoznam úbytkov.
- (3) Pomocnú odbornú evidenciu knižničných dokumentov vedie knižnica podľa svojich potrieb.
- (4) Spracovaním knižničného dokumentu je jeho menný popis a vecný popis vo forme bibliografického záznamu, lokalizačných údajov a údajov o exemplári.
- (5) Na nakladanie s knižničným fondom sa nevzťahujú osobitné predpisy¹³⁾ a knižničný fond nepodlieha inventarizácii podľa osobitného predpisu.¹⁴⁾

Komentár:

Jednou zo základných odborných činností v knižniciach je povinnosť viesť odbornú evidenciu a spracovanie knižničných dokumentov. Neevidovanú zbierku dokumentov nemožno považovať za knižnicu, vedenie odbornej evidencie je jedným z dvoch nevyhnutných atribútov pre definovanie knižnice. (Druhým nevyhnutným atribútom je poskytovanie knižnično-informačných služieb). Ustanovenie zákona vymedzuje základné povinnosti knižnice pri vedení odbornej evidencie knižničného fondu a postupy pri spracovaní knižničných dokumentov. Definuje jednotlivé typy evidencie, ich členenie a čo je ich obsahom. Uvádza tiež, ktorú evidenciu je knižnica povinná viesť. Odborná evidencia knižničných dokumentov má zabezpečiť ich nezameniteľnosť. Významnou zmenou je skutočnosť, že na nakladanie s knižničným fondom sa nevzťahujú zákony: o správe majetku štátu; o majetku vyšších územných celkov; o majetku obcí; o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií. Knižničný fond nepodlieha inventarizácii podľa zákona o účtovníctve. Podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného

¹³⁾ Zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu.

Zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov.

Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí.

Zákon č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií.

¹⁴⁾ § 29 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

fondy v knižniciach ustanovuje vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 201/2016 Z. z.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 13 ods. 1.

§ 14

Revízia a vyradovanie knižničného fondu

- (1) **Knižnica je povinná vykonávať revíziu knižničného fondu.**
- (2) Knižnica uskutočňuje revíziu knižničného fondu
 - a) pravidelne, tak, že komplexná revízia knižničného fondu sa uskutoční
 1. do 50 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých päť rokov,
 2. do 100 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých desať rokov,
 3. nad 100 000 knižničných dokumentov v úplnosti každých 15 rokov, pričom sa môže uskutočňovať formou čiastkových revízií,
 - b) mimoriadne, ak
 1. revíziu nariadi zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice,
 2. treba zistiť skutočný stav knižničných dokumentov, najmä po mimoriadnej udalosti alebo premiestnení knižnice.
- (3) Vykonanie mimoriadnej revízie knižničného fondu nahrádza pravidelnú revíziu knižničného fondu.
- (4) Výsledky revízie sú podkladom na vyradenie chýbajúceho knižničného dokumentu z knižničného fondu.
- (5) Predmetom vyradovania knižničného fondu je knižničný dokument, ktorý najmä
 - a) nezodpovedá odbornej špecializácii knižnice, je multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu alebo je z obsahovej stránky zastaraný,
 - b) je poškodený alebo
 - c) je stratený.
- (6) Knižnica je povinná vyradený knižničný dokument podľa odseku 5 písm. a) ponúknuť iným knižniciam; prednostné právo na získanie vyradených knižničných dokumentov majú knižnice, ktoré uchovávajú konzervačný fond a ktoré sú právnickou osobou určenou podľa osobitného predpisu.²⁾

Komentár:

Knižnica je podľa rozsahu svojho knižničného fondu povinná v ustanovených termínoch vykonať revíziu svojho fondu. Jej cieľom je fyzicky porovnať reálny stav knižničných dokumentov, ktoré sú uložené v depozite alebo sú vo výpožičnom procese s evidovaným počtom knižničných jednotiek. Na základe skúsenosti z aplikačnej praxe sa upravili termíny na vykonávanie komplexnej revízie knižničného fondu. Zákon taktiež definuje, v akých prípadoch je knižnica povinná vykonať mimoriadnu revíziu knižničného fondu. Výsledky revízie sú zároveň podkladom na vyradenie chýbajúcich, poškodených alebo zastaraných knižničných dokumentov z knižničného fondu a taktiež umožňujú knižnici podľa jej výsledkov v prípade potreby prijať nevyhnutné opatrenia na skvalitnenie prístupnosti, ochrany a uloženia knižničného fondu. Z tohto dôvodu nemožno fyzickú kontrolu dokumentov nahradiť čisto automatizovanou kontrolou, keďže je potrebné overiť aj fyzický stav dokumentu. Zákon zároveň sa definuje, čo je predmet vyradovania a komu je knižnica povinná prednostne ponúknuť vyradený knižničný dokument, ktorý nezodpovedá odbornej špecializácii knižnice, je obsahovo zastaraný, je multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu. Podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní

knižničného fondu v knižniciach ustanovuje vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 201/2016 Z. z.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. a) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 700 eur za porušenie povinnosti podľa § 14 ods. 1.

§ 15

Ochrana knižničného fondu

Knižnica je povinná

- a) zabezpečiť ochranu alebo uloženie knižničného fondu tak, aby nemohlo dôjsť k jeho poškodeniu a odcudzeniu,
- b) zabezpečiť optimálne klimatické, svetelné a bezpečnostné podmienky v priestoroch, kde je uložený historický knižničný dokument a historický knižničný fond,
- c) predchádzať znehodnoteniu historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu jeho odborným ošetrením.

Komentár:

Základnou povinnosťou knižnice je v záujme zachovania knižničného fondu zabezpečiť jeho odbornú ochranu a uloženie knižničných dokumentov. Zákon ukladá knižnici povinnosť zabezpečiť knižničný fond pred znehodnotením a odcudzením a definuje sa spôsob, ktorý to má zabezpečiť. Mimoriadny význam sa kladie na ochranu HKD a HKF a zároveň sa ukladá povinnosť prijímať také preventívne opatrenia, ktoré obmedzia alebo úplne vylúčia možnosť ich odcudzenia, poškodenia alebo trvalého znehodnotenia.

§ 16

Knižnično-informačné služby

- (1) Knižnično-informačné služby ako súčasť zabezpečenia práva na informácie sú službou vo verejnom záujme.
- (2) Knižnično-informačné služby sú výkony odborných činností založených na využívaní knižničných fondov a elektronickej zbierky s cieľom uspokojovať informačné potreby, požiadavky a záujmy používateľov. Knižnično-informačné služby sa poskytujú v priestoroch knižníc alebo prostredníctvom internetu.
- (3) Knižnica je povinná poskytovať knižnično-informačné služby v súlade so svojim zameraním a špecializáciou a v rámci svojej pôsobnosti zabezpečiť všetkým používateľom rovnaký prístup ku knižnično-informačným službám.
- (4) Používateľ je príjemca knižnično-informačných služieb. Aktívny používateľ je registrovaný používateľ, ktorý si počas vykazovacieho obdobia požičiava knižničné dokumenty alebo využíva knižnično-informačné služby.
- (5) Knižnično-informačné služby sú najmä
 - a) výpožičky knižničných dokumentov v knižnici, výpožičky knižničných dokumentov mimo priestorov knižnice a prístup ku knižničnému katalógu,
 - b) základné elektronické služby najmä prístup k elektronickému katalógu knižnice, webovému sídlu knižnice, prezeranie voľných internetových zdrojov v knižnici a sprístupnenie elektronickej zbierky v knižnici,
 - c) poskytovanie ústnych bibliografických informácií, ústnych faktografických informácií a ústnych referenčných informácií,
 - d) poskytovanie písomných bibliografických informácií, faktografických informácií

- a referenčných informácií, poskytovanie objednaných písomných rešeršných služieb, poskytovanie reprografických služieb z knižničného fondu,¹⁵⁾
- e) špeciálne elektronické služby poskytované knižnicou najmä vo forme prístupu k elektronickej zbierke mimo knižnice, zabezpečenie elektronického dodávania dokumentov, elektronických referenčných služieb, elektronických rešeršných služieb, poskytovanie inštruktáží používateľom k elektronickým službám a zabezpečenie prístupu na internet,
 - f) medziknižničná výpožičná služba a medzinárodná medziknižničná výpožičná služba,
 - g) vydávanie publikácií,
 - h) organizovanie kultúrnych podujatí, výchovno-vzdelávacích podujatí a kurzov.
- (6) Vypožičiavanie knižničných dokumentov je záväzkovým právnym vzťahom.¹⁶⁾
- (7) Knižnično-informačné služby podľa odseku 5 písm. a) až c) poskytuje knižnica bezplatne. Za knižnično-informačné služby podľa odseku 5 písm. d) až h) je knižnica oprávnená požadovať od používateľa primeranú úhradu vynaložených finančných nákladov.
- (8) Vypožičiavanie knižničných dokumentov prostredníctvom medziknižničnej výpožičnej služby v rámci Slovenskej republiky si knižnice navzájom poskytujú bezplatne, čím nie sú dotknuté ustanovenia odseku 7.
- (9) Knižnica je oprávnená od používateľa požadovať úhradu ročného registračného poplatku.
- (10) Knižnica je povinná vypracovať a umiestniť na verejne prístupnom mieste knižničný a výpožičný poriadok a v súlade s ním poskytovať knižnično-informačné služby. V knižničnom a výpožičnom poriadku knižnica upraví spôsob, rozsah a úhradu za poskytovanie knižnično-informačných služieb.**

Komentár:

Toto ustanovenie zákona rieši poskytovanie knižnično-informačných služieb na princípe rovnosti prístupu k informáciám pre všetkých bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, náboženstvo, národnosť, jazyk alebo spoločenské postavenie. Definuje, že základnou funkciou knižnično-informačných služieb je sprístupňovať výstupy odborných knižnično-informačných činností a uspokojovať informačné potreby a požiadavky používateľov na rôzne typy a formy dokumentov a informácií šírených na všetkých druhoch nosičov, prípadne on-line.

Zákon definuje knižnično-informačné služby ako súčasť verejných služieb, vymedzuje ich rozsah a cieľ. Ich zámerom je uspokojiť potreby jednotlivcov a skupín, týkajúce sa vzdelávania, informačného a osobnostného rozvoja vrátane zábavy a trávenia voľného času. Poskytuje používateľom prístup k informáciám, ktoré sú šírené na rôznych druhoch nosičov, čím odstraňujú rôzne informačné bariéry, ktoré môžu byť ekonomického, sociálneho alebo iného charakteru. Zároveň definuje aj samotný pojem používateľ a aktívny používateľ. Zavádzanie nových informačných a komunikačných technológií (IKT) odstraňuje informačné zábrany, ktoré existujú z hľadiska dostupnosti informácií napr. z oblasti verejnej správy, alebo z iných zdrojov.

Zákon upresňuje spôsob sprístupňovania knižničných dokumentov bez ohľadu na jeho obsah a formu. Špecifikuje, ktoré knižnično-informačné služby sa poskytujú bezplatne, a ktoré za primeranú úhradu. Vzhľadom na špecifickosť medziknižničnej výpožičnej služby a zefektívnenia celého jej procesu si túto službu knižnice poskytujú medzi sebou na základe reciprocity zdarma. Používateľ hradí iba nevyhnuté náklady, ktoré z tejto služby pre

¹⁵⁾ § 31 zákona č. 618/2003 Z. z. v znení zákona č. 289/2013 Z. z.

¹⁶⁾ § 488 Občianskeho zákonníka.

žiadajúcu knižnicu vzniknú, ak knižnica má vo výpožičnom poriadku stanovenú úhradu za túto službu.

Knižnica je v zásade povinná svoj knižničný fond sprístupniť. V záujme ochrany kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky môže však knižnica sprístupňovanie knižničných fondov v nevyhnutných prípadoch obmedziť, čo musí byť zakotvené v knižničnom a výpožičnom poriadku. Obmedzenie sa môže týkať napríklad požičiavania dokumentov mimo priestorov knižnice, času výpožičky alebo formy sprístupnenia dokumentu (elektronická forma a mikrofilm namiesto originálu a podobne) alebo dokumentu s nevhodným alebo nelegálnym obsahom.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 16 ods. 10.

§ 17

Medziknižničná výpožičná služba a medzinárodná medziknižničná výpožičná služba

- (1) Medziknižničná výpožičná služba je knižnično-informačná služba, prostredníctvom ktorej knižnica pre svojho používateľa získava knižničný dokument alebo jeho časť z knižničného fondu inej knižnice na území Slovenskej republiky. Národným ústredím medziknižničnej výpožičnej služby je Slovenská národná knižnica.
- (2) Medzinárodná medziknižničná výpožičná služba je knižnično-informačná služba, prostredníctvom ktorej knižnica pre svojho používateľa získava knižničný dokument alebo jeho časť z knižničného fondu inej knižnice mimo územia Slovenskej republiky. Pri výpožičke sa postupuje podľa právneho poriadku dodávajúcej krajiny. Národným ústredím medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby je Univerzitná knižnica v Bratislave.
- (3) **Knižnice sú povinné dodržiavať podmienky poskytovania medziknižničnej výpožičnej služby a medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby.**
- (4) Knižnice sú povinné v rámci medziknižničnej výpožičnej služby a medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby vypožičať požadovaný knižničný dokument alebo jeho časť alebo poskytnúť informácie, kde sa požadovaný knižničný dokument nachádza v snahe zabezpečiť všeobecnú dostupnosť publikácií. Poskytnutie knižničného dokumentu môže knižnica obmedziť pri knižničnom dokumente, ktorý je súčasťou konzervačného fondu, alebo je jeho požičiavanie mimo priestoru knižnice obmedzené knižničným a výpožičným poriadkom.
- (5) Žiadajúca knižnica preberá zodpovednosť za vypožičané dokumenty od času, keď knižničný dokument opustí požiadajúcu knižnicu, až po moment vrátenia vypožičaného dokumentu požiadanej knižnici. Knižnica je povinná knižničný dokument vrátiť knižnici, ktorá ho zapožičala, v dohodnutej lehote a v zodpovedajúcom stave.
- (6) Podrobnosti o poskytovaní medziknižničnej výpožičnej služby určí Slovenská národná knižnica na svojom webovom sídle a podrobnosti o poskytovaní medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby určí Univerzitná knižnica v Bratislave na svojom webovom sídle.

Komentár:

Vzhľadom na skutočnosť, že žiadna knižnica nie je schopná poskytnúť všetky knižničné dokumenty, ktoré požadujú jej používatelia, je potrebné zabezpečiť, aby bola schopná požadovaný dokument používateľovi sprístupniť inak. Na to sa využívajú medziknižničné služby založené na princípe kooperácie a solidarity. Ustanovenie definuje medziknižničnú

výpožičnú službu a jej národné ústredie, ktoré určuje podrobnosti o poskytovaní uvedenej služby v Slovenskej republike. Obdobne je definovaná medzinárodná medziknižničná výpožičná služba a jej národné ústredie s povinnosťou určiť podrobnosti o poskytovaní uvedenej služby v Slovenskej republike. Zároveň sa stanovujú pre knižnicu povinnosti, ale aj obmedzenia, ktoré v rámci uvedenej výpožičky musí knižnica plniť voči knižnici, ktorá dokument poskytuje. V medzinárodnom priestore sa uplatňujú dohovory a odporúčania ILFA *International Lending and Document Delivery: Principles and Guidelines for Procedure - Mezinárodní sdílení zdrojů a dodávání dokumentů: Principy a postupové směrnice* (schválená v roku 1954, zásadná revízia 1978, s úpravami v roku 1987, zásadná revízia v roku 2001 a posledná revízia v roku 2009) a *Smernica IFLA pre osvedčené postupy pri poskytovaní medziknižničných výpožičných služieb a doručovaní dokumentov*, ktoré knižnice SR rešpektujú. V rámci SR je služba medzi knižnicami definovaná ako bezplatná, knižnice si ju poskytujú recipročne, aby eliminovali administratívnu záťaž, ktorá by bola vyššia ako možný príjem zo služby.

Pokuta: podľa § 28 ods. 1 písm. a) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 700 eur za porušenie povinnosti podľa § 17 ods. 3.

§ 18

Práva knižnice

Knižnica je oprávnená

- a) na účel poskytovania knižnično-informačných služieb spracovávať osobné údaje¹⁷⁾ aktívnych používateľov v rozsahu: meno, priezvisko, titul, adresa trvalého bydliska, adresa prechodného bydliska, dátum a miesto narodenia, číslo dokladu totožnosti a jeho platnosť, najvyššie dosiahnuté vzdelanie, telefónne číslo, emailová adresa, meno, priezvisko a adresa zákonného zástupcu dieťaťa,
- b) požiadať o odbornú pomoc a usmernenie príslušnú knižnicu s metodickou pôsobnosťou,
- c) združovať sa v profesijných záujmových združeniach, konzorciách, ako aj v medzinárodných knižničných a informačných systémoch,
- d) vytvárať podľa potreby svoje pobočky na základe predchádzajúceho písomného súhlasu zriaďovateľa knižnice alebo zakladateľa knižnice.

Komentár:

Ustanovenie paragrafu definuje práva knižnice. V odseku je uvedený zoznam osobných údajov aktívnych používateľov, ktoré môžu knižnice ako prevádzkovatelia informačných systémov spracovávať na účel zabezpečenia záväzkovo-právneho vzťahu vypožičiavania dokumentov a poskytovania knižnično-informačných služieb v súlade so zákonom č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 84/2014 Z. z. Z hľadiska spracovania osobných údajov v knižniciach je tento zákon osobitným zákonom, na základe ktorého môžu knižnice spracovávať osobné údaje bez súhlasu dotknutej osoby podľa § 10. Zároveň umožňuje požiadať príslušnú knižnicu s metodickou pôsobnosťou o odbornú pomoc a usmernenie pri zabezpečovaní odborných knižničných činností. Vytvára podmienky spolupráce s knižnicami a profesijnými združeniami na Slovensku i v zahraničí a umožňuje knižniciam v mieste ich pôsobnosti zriaďovať si

¹⁷⁾ § 10 zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 84/2014 Z. z.

pobočky.

Ministerstvo vydalo usmernenie ohľadom ochrany osobných údajov používateľov, ktoré je dostupné na webovom sídle MK SR:

http://www.culture.gov.sk/extdoc/6040/Ochrana_osobnych_udajov_pouzivatelov-usmernenie

§ 19

Odborný zamestnanec knižnice

- (1) Odborné knižničné činnosti knižnice zabezpečuje odborný zamestnanec knižnice s vysokoškolským vzdelaním alebo so stredoškolským vzdelaním, ktorý má osobitnú odbornú spôsobilosť.
- (2) Osobitná odborná spôsobilosť na účely tohto zákona je súhrn teoretických vedomostí, znalostí odborných štandardov, procesov a všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich činnosť knižnice.

Komentár:

Knižnica plní svoje poslanie prostredníctvom odborného personálu, od ktorého spôsobilosti závisí kvalita poskytovaných knižnično-informačných služieb. Zriaďovatelia alebo zakladatelia majú dbať o to, aby odborné činnosti, ktoré upravuje katalóg pracovných činností, vykonávali kvalifikovaní zamestnanci. Kvalifikáciu možno nadobudnúť absolvovaním predpísaného vysokoškolského alebo stredoškolského vzdelania, ďalším vzdelávaním a dlhodobou odbornou praxou.

§ 20

Financovanie knižnice

- (1) Financovanie knižnice zriadenej podľa osobitného predpisu³⁾ upravuje osobitný predpis.¹⁸⁾
- (2) Zdrojmi financovania knižnice zriadenej podľa osobitného predpisu³⁾ môžu byť
 - a) dotácie zo štátneho rozpočtu,¹⁹⁾ dotácie z rozpočtu obce alebo dotácie z rozpočtu vyššieho územného celku,
 - b) príjmy za knižnično-informačné služby podľa § 16,
 - c) finančné zdroje prijaté od iných osôb formou dotácie alebo grantu,
 - d) príspevky z rozpočtov obcí na nákup knižničného fondu, ak regionálna knižnica plní aj funkciu mestskej knižnice,
 - e) iné príjmy.
- (3) Dotácie alebo granty, ktoré sú štátnou pomocou, možno knižnici podľa tohto zákona poskytnúť len v súlade s osobitnými predpismi v oblasti štátnej pomoci.

Komentár:

Ustanovenie vymedzuje finančné zdroje, z ktorých môže byť knižnica financovaná. Spôsob financovania závisí od formy hospodárenia knižnice, ktorú určuje zriaďovateľ alebo zakladateľ, okrem knižníc ako organizačných útvarov iných subjektov, keď je forma hospodárenia rovnaká pre organizáciu ako celok. Financovanie knižníc by v súlade s odporúčaniami Rady Európy malo byť všeobecnou verejnou povinnosťou. Rozpočet knižnice

¹⁸⁾ Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 523/2004 Z. z.

¹⁹⁾ Napríklad zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z.

má reflektovať rastúce ceny kníh, elektronických informačných zdrojov a vplyv nových technológií. Pričom tlak na financovanie knižnice z vlastných príjmov a doplnkových zdrojov nesmie mať za následok porušenie princípu voľného prístupu k informáciám a princípu bezplatnosti základných služieb. Pri súčasnom raste informácií a dokumentov je dôležitá kooperácia knižníc, vzájomná výmena informačných zdrojov a koordinovaný rozvoj knižnično-informačných služieb a technológií. Štátne orgány, samosprávne orgány, alebo verejnoprávne inštitúcie by mali knižniciam poskytovať účelové finančné dotácie na zabezpečenie osobitných funkcií, implementáciu informačných technológií, rozvojové, kooperačné a koordinačné programy a úlohy.

§ 21

Vyhlásovanie historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu

- (1) Ministerstvo vyhlasuje vo verejnom záujme za historický knižničný dokument taký dokument a za historický knižničný fond taký súbor dokumentov, ktoré okrem archívnych dokumentov upravených osobitným predpisom¹⁾ majú
 - a) osobitnú kultúrnu a historickú hodnotu; je to najmä vzácny rukopis, stará a vzácna tlač do roku 1830, slovacikálny dokument alebo fond do roku 1918 a významný slovacikálny dokument alebo fond bez časového ohraničenia,
 - b) priamy vzťah k významným osobnostiam alebo historickým udalostiam.
- (2) **Vlastník dokumentu alebo správca dokumentu alebo súboru dokumentov, ktorý by pre jeho mimoriadnu hodnotu bolo možné navrhnúť na vyhlásenie za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond, je povinný na požiadanie zaslať Slovenskej národnej knižnici požadované údaje o tomto dokumente alebo súbore dokumentov a sprístupniť tento dokument Slovenskej národnej knižnici na nevyhnutný čas na vedecké a študijné účely.**
- (3) Ministerstvo vyhlasuje historický knižničný dokument a historický knižničný fond na návrh Slovenskej národnej knižnice, inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby. Ak návrh podáva iná právnická osoba alebo fyzická osoba, ministerstvo si k nemu vyžiada stanovisko Slovenskej národnej knižnice. Na konanie o vyhlásení dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní.²⁰⁾
- (4) Návrh na vyhlásenie dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond obsahuje najmä
 - a) presný názov dokumentu alebo súboru dokumentov,
 - b) odôvodnenie návrhu,
 - c) údaje o vlastníkovi dokumentu alebo údaje o správcovi dokumentu,
 - d) zoznam a popis dokumentu alebo súboru dokumentov, ktorý obsahuje meno a priezvisko autora, názov dokumentu, miesto vydania, vydavateľa alebo tlačiaru, rok vydania alebo tlače, rozsah a poznámku; ak ide o knižničný dokument alebo knižničný fond, návrh obsahuje prírastkové číslo alebo signatúru, ak sa nezhoduje s prírastkovým číslom.
- (5) Návrh na vyhlásenie dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond sa predkladá v písomnej podobe a v elektronickej podobe.
- (6) **Vlastník dokumentu alebo správca dokumentu alebo súboru dokumentov, ktorý možno vyhlásiť za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond, je povinný od doručenia oznámenia o začatí konania až do vydania**

²⁰⁾ Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

rozhodnutia ministerstva chrániť dokument alebo súbor dokumentov pred poškodením, stratou, zničením, odcudzením alebo vývozom a oznámiť ministerstvu každú zamýšľanú zmenu jeho vlastníctva alebo správy.

- (7) Ministerstvo môže z mimoriadnych dôvodov zrušiť vyhlásenie dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond. Pred zrušením vyhlásenia si vyžiada stanovisko vlastníka dokumentu alebo správcu dokumentu a Slovenskej národnej knižnice.
- (8) Ministerstvo doručí rozhodnutie o zrušení vyhlásenia alebo o dôvodoch zamietnutia návrhu na zrušenie vyhlásenia vlastníkovi dokumentu alebo správcovi dokumentu.
- (9) Na historický knižničný dokument, historický knižničný fond a dokumenty, o ktorých bolo konanie o vyhlásenie za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond začaté, nemožno zriadiť záložné právo²¹⁾ ani ho inak zaťažiť a tento majetok nepodlieha exekúcii²²⁾ ani konkurzu²³⁾.

Komentár:

Za HKD alebo HKF vyhlasuje ministerstvo dokumenty a súbory dokumentov, ktoré majú neopakovateľnú historickú, kultúrnu a umeleckú hodnotu a sú významnou súčasťou národného kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky. Ich existencia súvisí s činnosťou významných osobností, inštitúcií alebo sa viaže na významné udalosti našich národných dejín. Z časového hľadiska sú prezentované najstarším obdobím po rok 1830, avšak v našich podmienkach sa táto hranica posúva do roku 1918, ktorý je historickým medzníkom v hospodárskom, kultúrnom a politickom vývoji našej krajiny. Kategóriou HKD sa môžu označiť aj významné slovacikálne dokumenty, napr. originál ústavy alebo deklarácie o zvrchovanosti a pod.

Vzhľadom na špecifickosť historických knižničných dokumentov a historických knižničných fondov sa vyhlasovanie za HKD a HKF a zrušovanie vyhlásenia realizuje na základe vyjadrenia SNK, ktorá disponuje odbornými zamestnancami a skúsenosťami. Vlastníkovi alebo správcovi dokumentu alebo súboru dokumentov, ktoré možno vyhlásiť za HKD alebo HKF sa odporúča konzultovať ich vyhlásenie so SNK. Samotné vyhlasovanie preto vyžaduje dôslednú a veľmi prácnu pasportizáciu dokumentov knižníc a súkromných zbierok a analýzu ich stavu. Z uvedeného dôvodu je vlastník, resp. správca navrhovaného dokumentu alebo fondu povinný spolupracovať so SNK a sprístupniť jej tento dokument alebo fond na primeraný čas na vedecké a študijné účely. Zákon detailnejšie definuje náležitosti návrhu na vyhlásenie tak, aby bol jednoznačne identifikovaný dokument alebo súbor dokumentov. V mimoriadnych prípadoch ministerstvo môže zrušiť vyhlásenie dokumentu alebo súboru dokumentov za HKD alebo HKF. Súčasťou ochrany historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu a dokumentov, o ktorých bolo začaté správne konanie o vyhlásenie za HKD alebo HKF, je osobitná ochrana takýchto dokumentov, spočívajúca v zákaze zriadenia záložného práva alebo ich iného zaťaženia a tiež v ich vyňatí z exekúcie a konkurzu.

Pokuta:

Podľa § 27 ods. 2 môže ministerstvo za priestupok uložiť vlastníkovi alebo správcovi dokumentu alebo súboru dokumentov, ktoré možno vyhlásiť za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond pokutu

²¹⁾ § 151a až 151md Občianskeho zákonníka.

²²⁾ § 57 ods. 1 písm. d) a § 114 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov.

²³⁾ § 72 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 21 ods. 2 a 6.
- Podľa § 28 ods. 1 písm. b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu
- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 21 ods. 2 a 6.

§ 22 Ústredná evidencia

- (1) Historický knižničný dokument a historický knižničný fond sa zapisuje do ústrednej evidencie.
- (2) Slovenská národná knižnica najneskôr do 30 dní po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o vyhlásení dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond zapíše tento historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond do ústrednej evidencie a zápis oznámi vlastníkovi alebo správcovi.
- (3) Slovenská národná knižnica po zrušení vyhlásenia dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond tento historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond vyradí z ústrednej evidencie.

Komentár:

V ústrednej evidencii sú evidované HKD a HKF ako jednotliviny alebo súbory dokumentov, a to v závislosti od rozhodnutia, na základe ktorého boli vyhlásené za HKD alebo HKF. V prípade, že dôjde k zrušeniu vyhlásenia, SNK zaznamená vyradenie v ústrednej evidencii. Ústredná evidencia z dôvodov ochrany písomného kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky nie je verejným zoznamom a údaje z ústrednej evidencie sa sprístupňujú len v obmedzenom rozsahu.

§ 23 Práva a povinnosti vlastníka alebo správcu historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu

- (1) Vlastník alebo správca historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu je oprávnený
 - a) využívať informačné, poradenské a odborné-metodické služby Slovenskej národnej knižnice pri zabezpečovaní odborného spracovania, konzervovania, reštaurovania, ochrany a digitalizácie historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu,
 - b) požiadať ministerstvo o dotáciu²⁴⁾ na konzervovanie, reštaurovanie a digitalizáciu historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu.
- (2) **Vlastník alebo správca historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu je povinný**
 - a) **oznámiť bezodkladne Slovenskej národnej knižnici zamýšľanú zmenu vlastníctva alebo správy historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu,**
 - b) **oznámiť zmluvnej strane pri predaji, nájme, zámene, zmene správy a užívateľa, že na historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond sa vzťahuje ochrana podľa tohto zákona,**

²⁴⁾ Zákon č. 434/2010 Z. z. v znení zákona č. 79/2013 Z. z.

- c) starať sa o zachovanie historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu a chrániť ho pred ohrozením, poškodením, stratou alebo odcudzením,
- d) oznámiť bezodkladne Slovenskej národnej knižnici každé ohrozenie, poškodenie, stratu alebo odcudzenie historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu,
- e) uskutočniť bezpečnostné opatrenia na ochranu priestorov, v ktorých je historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond uložený,
- f) po vzniku mimoriadnej udalosti²⁵⁾ alebo keď bezprostredne hrozí, že vznikne alebo už vznikla krízová situácia²⁶⁾ zabezpečiť zvýšenú ochranu historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu alebo ho na nevyhnutný čas zveriť do správy Slovenskej národnej knižnice, inej knižnice, alebo ho premiestniť a uschovať na bezpečnom mieste,
- g) zabezpečiť odborné uloženie historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu, ako aj jeho odborné ošetrovanie, konzervovanie a reštaurovanie,
- h) požiadať ministerstvo o povolenie na dočasný vývoz historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu,
- i) sprístupniť historický knižničný dokument a historický knižničný fond na vedecké a študijné účely, pričom sa sprístupňovanie prednostne zabezpečuje na mikrografických alebo elektronických nosičoch alebo v digitálnej podobe, ktorých výrobu môže zabezpečiť Slovenská národná knižnica na náklady vlastníka alebo správcu; ak je vlastníkom historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu knižnica, môže originál sprístupniť len prezenčne a za podmienok určených knižničným a výpožičným poriadkom.

Komentár:

Vlastníkom alebo správcom HKD alebo HKF môže byť ktorákoľvek knižnica zriadená alebo založená podľa tohto zákona, rovnako ako súkromná osoba, cirkev, korporácia atď'. Práva a povinnosti vlastníka alebo správcu HKD alebo HKF sú v zákone stanovené tak, aby ho ochraňovali bez ohľadu na vlastníka a bez ohľadu na to, či je súčasťou knižnice alebo nie. Povinnosť umožniť prehliadku dokumentov s cieľom zistiť stav zabezpečenia základnej pasportizácie sa ukladá každému. HKD a HKF sú dôležité nielen v súvislosti s dokumentovaním vývoja knižnej kultúry na Slovensku, ale z hľadiska obsahu sú aj významným prameňom historického výskumu všeobecne. Preto je dôležitá povinnosť vlastníka umožniť ich sprístupnenie na vedeckovýskumné účely.

Vlastník alebo správca HKD a HKF môže požiadať o dotáciu Fond na podporu umenia - <http://fpu.sk/>.

Pokuta:

Podľa § 27 ods. 2 môže ministerstvo za priestupok uložiť vlastníkovi alebo správcovi historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 23 ods. 2.

²⁵⁾ § 3 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

²⁶⁾ Čl. 1 ods. 4 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.

Podľa § 28 ods. 1 písm. b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 23 ods. 2.

§ 24

Vývoz a dovoz historického knižničného dokumentu a historického knižničného fondu

- (1) **Historický knižničný dokument a historický knižničný fond nemožno trvalo vyviezť z územia Slovenskej republiky.**
- (2) **Historický knižničný dokument a historický knižničný fond možno dočasne vyviezť z colného územia Európskej únie podľa osobitného predpisu²⁷⁾ s povolením ministerstva.**
- (3) **Dočasný vývoz historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu z colného územia Európskej únie je možný na prezentačný, vedecko-výskumný, študijný, reštaurátorský a konzervátorský účel a môže trvať najviac dva roky od vydania povolenia.**
- (4) **Vlastník alebo správca je povinný pred uskutočnením dočasného vývozu uzavrieť so zmluvnou stranou zmluvu o výpožičke alebo zmluvu o nájme historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu, ktorá zabezpečí všestrannú ochranu, bezpečnosť a starostlivosť o historický knižničný dokument a historický knižničný fond.**
- (5) **Vlastník alebo správca je povinný bezodkladne preveriť pri spätnom dovoze historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu, či nedošlo k jeho poškodeniu, znehodnoteniu, zámene alebo odcudzeniu. Ak došlo k poškodeniu, znehodnoteniu, zámene alebo odcudzeniu historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu, je vlastník alebo správca najneskôr do 30 dní po spätnom dovoze povinný písomne informovať ministerstvo.**
- (6) **Knižničný dokument alebo súbor knižničných dokumentov, ktorý je chránený podľa právneho poriadku iného štátu, nemožno doviesť do Slovenskej republiky**
 - a) **bez súhlasu príslušného orgánu štátu, z ktorého má byť dovezený alebo prepravený, ak je zaručená vzájomnosť,**
 - b) **ak je zrejmé, že ide o knižničný dokument alebo knižničný fond, ktorý bol nezákonne vyvezený alebo prepravený zo štátu pôvodu alebo z tretieho štátu,**
 - c) **ak je zrejmé, že ide o odcudzený knižničný dokument alebo knižničný fond.**

Komentár:

Vo verejnom záujme je povolený výlučne dočasný vývoz HKD alebo HKF z územia Slovenskej republiky do zahraničia. Trvalý vývoz týchto dokumentov nie je možný. Povolenie na dočasný vývoz HKD alebo HKF z colného územia Európskej únie môže udeliť len ministerstvo na základe zákonom stanovené účely.

Zároveň sa vytvára právny rámec, ktorý znemožňuje nezákonný dovoz knižničného dokumentu alebo súboru knižničných dokumentov, ktorý je chránený legislatívou iného štátu.

Pokuta:

²⁷⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 116/2009 z 18. 12. 2008 o vývoze tovaru kultúrneho charakteru (kodifikované znenie), (Ú. v. EÚ L 39, 10. 02. 2009).

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 1081/2012 z 9. novembra 2012 k nariadeniu Rady (ES) č. 116/2009 o vývoze tovaru kultúrneho charakteru (kodifikované znenie) v platnom znení (Ú. v. EÚ L 93, 28. 3. 2014).

Podľa § 27 ods. 2 môže ministerstvo za priestupok uložiť vlastníkovi alebo správcovi historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 24 ods. 4 a 5.

Podľa § 27 ods. 2 môže ministerstvo za priestupok uložiť pokutu

- Do 50 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 24 ods. 1,2,3 a 6.

Podľa § 28 ods. 1 písm. c) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 50 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 24.

§ 25

Zoznam knižníc

- (1) Zoznam knižníc vedie ministerstvo.
- (2) Zoznam knižníc je prístupný verejnosti na webovom sídle ministerstva.
- (3) Návrh na zápis do zoznamu knižníc je povinný podať zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice, ktorá poskytuje knižnično-informačné služby v súlade s týmto zákonom.
- (4) Návrh na zápis do zoznamu knižníc sa podáva na tlačive, ktorého vzor je uvedený v prílohe č. 2.
- (5) **Zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice je povinný oznámiť ministerstvu každú zmenu údajov, a to najneskôr do 60 dní odo dňa, keď k zmene došlo.**
- (6) Ministerstvo vyznačí v zozname knižníc zrušenie knižnice na základe oznámenia zriaďovateľa knižnice alebo zakladateľa knižnice o zrušení knižnice v súlade s týmto zákonom.

Komentár:

Tento zákon sa vzťahuje na knižnice, ktoré poskytujú knižnično-informačné služby používateľom a sú evidované v Zozname knižníc. Ustanovenie definuje pravidlá vedenia zoznamu knižníc a tiež určuje, že zriaďovateľ alebo zakladateľ knižnice je podávať návrh na zápis do Zoznamu knižníc a taktiež oznamovať každú zmenu údajov v určenej lehote. Vzor tlačiva je súčasťou prílohy zákona. Ustanovenie tiež uvádza, kde je zoznam verejne prístupný a stanovuje termín, kedy sa nahlasujú zmeny údajov a kedy sa vyznačí v zozname zrušenie knižnice.

Pokuta:

Podľa § 28 ods. 1 písm. a) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 700 eur za porušenie povinnosti podľa § 25 ods. 5.

§ 26

Ministerstvo

Ministerstvo ako ústredný orgán štátnej správy pre kultúrne dedičstvo a knihovníctvo

- a) riadi a koordinuje výkon štátnej správy v oblasti knižníc a ochrany historických knižničných dokumentov a historických knižničných fondov,
- b) vytvára právne a organizačné podmienky na zabezpečenie a rozvoj knižničného systému,
- c) určuje strategické a koncepcné smery rozvoja knižničného systému a poskytovania knižnično-informačných služieb,
- d) utvára podmienky na informatizáciu knižníc a ich zapojenie do štátneho

- informačného systému,
- e) vykonáva úlohy štátnej štatistiky v oblasti knižníc v rozsahu danom programom štátnych štatistických zisťovaní,²⁸⁾
 - f) zabezpečuje štátny odborný dohľad a kontrolu,
 - g) vyhlasuje a zrušuje vyhlásenie dokumentu alebo súboru dokumentov za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond,
 - h) udeľuje povolenie na dočasný vývoz historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu z colného územia Európskej únie,
 - i) vydáva záväzné stanovisko k zrušeniu alebo k zlúčeniu knižnice s inou knižnicou podľa § 4 ods. 3,
 - j) ukladá pokuty podľa § 27 a 28.

Komentár:

Týmto ustanovením sa vrcholové prierezové riadenie knižničného systému zveruje ministerstvu, tak ako to vyplýva z doterajšej a nielen tuzemskej praxe. V zmysle zákona je ministerstvo ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť knižníc, knihovníctva, HKD a HKF a zároveň je poverené riadiacou a koordinačnou funkciou v knižničnom systéme. Vedie zoznam knižníc, plní povinnosti v programoch štátnych štatistických zisťovaní, realizuje štátny odborný dohľad a kontrolu nad dodržiavaním a plnením povinností ustanovených týmto zákonom a za ich nedodržiavanie ukladá pokuty. Záväzne sa vyjadruje k zrušeniu knižnice alebo k zlúčeniu knižnice s inou knižnicou pri vedeckých knižniciach a regionálnych knižniciach, vrátane tých, ktoré boli poverené krajskou funkciou. Zrušenie alebo zlúčenie je bez stanoviska ministerstva neplatné.

§ 27 Priestupky

- (1) Priestupku sa dopustí ten, kto
 - a) ako vlastník alebo správca dokumentu alebo súboru dokumentov, ktorý možno vyhlásiť za historický knižničný dokument alebo historický knižničný fond, poruší povinnosti podľa § 21 ods. 2 a 6,
 - b) ako vlastník alebo správca historického knižničného dokumentu alebo historického knižničného fondu poruší povinnosti podľa § 23 ods. 2 a § 24 ods. 4 a 5,
 - c) koná v rozpore s § 24 ods. 1, 2, 3 a 6.
- (2) Ministerstvo môže za priestupok
 - a) podľa odseku 1 písm. a) a b) uložiť pokutu do 2 000 eur,
 - b) podľa odseku 1 písm. c) uložiť pokutu do 50 000 eur.
- (3) Na priestupky a ich prejednávanie sa vzťahuje všeobecný predpis o priestupkoch.²⁹⁾
- (4) Pokuty sú príjmom štátneho rozpočtu.

Komentár:

Zákon v uvedenom ustanovení spresňuje a rozširuje sankčné opatrenia za porušenie povinností podľa tohto zákona, ktoré vyplývajú pre vlastníka alebo správcu dokumentov, ktoré možno vyhlásiť za HKD alebo za HKF, ako aj vlastníkovi alebo správcovi HKD alebo HKF. Výška priestupku je diferencovaná podľa závažnosti porušenia zákona. Ustanovenie sa riadi zákonom o priestupkoch.

²⁸⁾ Zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov.

²⁹⁾ Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

§ 28 Iné správne delikty

- (1) Ministerstvo uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu
 - a) **do 700 eur za porušenie povinností podľa § 4 ods. 2 písm. a), b), g) a i), § 12 ods. 4, § 14 ods. 1, § 17 ods. 3 a § 25 ods. 5,**
 - b) **do 2 000 eur za porušenie povinností podľa § 4 ods. 2 písm. k) a ods. 3, § 13 ods. 1, § 16 ods. 10, § 21 ods. 2 a 6, § 23 ods. 2, § 29 ods. 5 a 6,**
 - c) **do 50 000 eur za porušenie povinností podľa § 24.**
- (2) Ministerstvo pri ukladaní pokuty prihliada najmä na závažnosť, spôsob, trvanie a následky protiprávneho konania, na porušenie viacerých povinností a na opakované porušenie povinností.
- (3) Pokutu možno uložiť do jedného roka odo dňa, keď sa ministerstvo dozvedelo o porušení povinností, najneskôr však do troch rokov odo dňa porušenia povinností.
- (4) Pokutu možno uložiť aj opakovane do jedného roka odo dňa, keď sa mala povinnosť uložená v rozhodnutí splniť.
- (5) Pokuta uložená podľa tohto zákona je splatná do 30 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým bola uložená. Na konanie o uložení pokuty sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní.²⁰⁾
- (6) Pokuty sú príjmom štátneho rozpočtu.

Komentár:

Zákon v uvedenom ustanovení spresňuje a rozširuje sankčné opatrenia za porušenie povinností, ktoré vyplývajú pre právnickú osobu a fyzickú osobu - podnikateľa. Keďže došlo k rozšíreniu povinností pre zriaďovateľov a zakladateľov knižníc, ako aj samotných knižníc, bolo nevyhnutné zvážiť rozsah a výšku pokút. Výška pokút je diferencovaná podľa závažnosti porušenia zákona. Na ukládanie pokút sa vzťahuje zákon o správnom konaní.

§ 29 Štátny odborný dohľad a kontrola

- (1) Štátny odborný dohľad a kontrolu vykonáva ministerstvo.
- (2) Predmetom štátneho odborného dohľadu je dohľad nad dodržiavaním odborných knižničných činností podľa § 12 až 17, § 22 až 25.
- (3) Predmetom kontroly³⁰⁾ je dodržiavanie ustanovení tohto zákona a všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie.
- (4) Ministerstvo pri výkone štátneho odborného dohľadu alebo kontroly je oprávnené
 - a) vyžadovať potrebné doklady, údaje, informácie a vysvetlenia, ktoré sa týkajú dodržiavania povinností ustanovených týmto zákonom,
 - b) vstupovať do priestorov knižníc.
- (5) **Zriaďovateľ knižnice alebo zakladateľ knižnice je povinný poskytnúť ministerstvu pravdivé a úplné informácie alebo podklady a súčinnosť, a to v rozsahu potrebnom na výkon štátneho odborného dohľadu alebo kontroly v lehote určenej ministerstvom.**
- (6) **Knižnica je povinná umožniť výkon štátneho odborného dohľadu alebo kontroly a poskytovať potrebnú súčinnosť.**
- (7) Osoby, ktoré sú poverené výkonom dohľadu alebo kontroly podľa odseku 1, sú pri

³⁰⁾ § 8 až 13 a § 16 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov.

výkone tejto činnosti v súlade s osobitným predpisom³⁰⁾)

- a) povinné preukázať sa preukazom príslušného orgánu dohľadu alebo kontroly a písomným poverením na výkon dohľadu alebo kontroly,
- b) oprávnené požadovať potrebnú súčinnosť, najmä poskytnutie informácií, údajov, písomného vysvetlenia alebo ústneho vysvetlenia, dokladov a príslušných písomných materiálov,
- c) povinné spísať protokol o vykonanom štátnom odbornom dohľade alebo kontrole, odovzdať ho a doručiť ho knižnici a jej zriaďovateľovi alebo zakladateľovi knižnice.

Komentár:

Vzhlľadom na potrebu, ktorá vyplynula z doterajšej aplikačnej praxe, sa zavádza štátny odborný dohľad a kontrola. Ustanovenia vymedzujú povinnosti ministerstvu pri kontrole dodržiavania ustanovení tohto zákona a nadväzujúcich vykonávacích predpisov. Výkon štátneho odborného dohľadu je zameraný na dodržiavanie povinností pri výkone základných odborných činností v knižniciach a najmä na zabezpečenie ich realizácie. Zároveň sa určuje povinná súčinnosť pre dotknuté inštitúcie a povinnosti orgánu výkonu odborného dohľadu a kontroly.

Pokuta:

Podľa § 28 ods. 1 písm. b) môže ministerstvo uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi pokutu

- do 2 000 eur za porušenie povinnosti podľa § 29 ods. 5 a 6.

§ 30

Splnomocňovacie ustanovenia

Podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov, revízií a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach podľa § 13 a 14 a o spôsobe úhrady odmeny nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním v rozsahu udelenej licencie a jej rozsah podľa § 6 ods. 2 písm. w) a x) ustanovia všeobecné záväzné právne predpisy, ktoré vydá ministerstvo.

Komentár:

Ustanovenie splnomocňuje ministerstvo vydať všeobecne záväzné právne predpisy na vykonanie niektorých ustanovení tohto zákona. Navrhnuté všeobecne záväzné právne predpisy upravujú prevažne odborné procesy a postupy, ako aj rozsah a spôsob úhrady za vypožičanie dokumentov prostredníctvom knižničného systému Slovenskej republiky. Opatrenie MK SR z 28. januára 2016 č. MK-845/2016-110/1201 o spôsobe a rozsahu úhrady odmeny nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičaním je účinné od 15. februára 2016. Podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízií a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach ustanovuje vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 201/2016 Z. z.

§ 31

Prechodné ustanovenia

- (1) Knižnica zriadená alebo založená pred 1. júlom 2015 sa považuje za knižnicu zriadenú alebo založenú podľa tohto zákona.
- (2) Knižnica evidovaná v zozname knižníc podľa predpisov účinných pred 1. júlom 2015

sa považuje za knižnicu evidovanú v zozname knižníc podľa tohto zákona.

Komentár:

Knižnica zriadená alebo založená a evidovaná podľa predpisov účinných pred týmto zákonom sa považuje za knižnicu zriadenú alebo založenú a evidovanú podľa tohto zákona.

§ 32

Zrušovacie ustanovenia

Zrušujú sa:

1. zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení zákona č. 416/2001 Z. z., zákona č. 84/2007 Z. z. a zákona č. 374/2013 Z. z.,
2. vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu v knižniciach,
3. opatrenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 21. decembra 2007 č. MK-4992/2007-10/19609 o odmene nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním realizovaným prostredníctvom knižničného systému Slovenskej republiky (oznámenie č. 642/2007 Z. z.).

Komentár:

Zrušenie predchádzajúceho knižničného zákona a jeho náhrada týmto právnym predpisom, ktorý zodpovedá potrebám a novým trendom v knižničnej praxi, v súčasnosti stimuluje a fixuje pozitívne zmeny v knižničnom systéme Slovenskej republiky. Zároveň bolo nevyhnutné zrušiť súvisiace právne predpisy, vyhlášku o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu v knižniciach a opatrenie o odmene nositeľom práv za rozširovanie predmetov ochrany vypožičiavaním realizovaným prostredníctvom knižničného systému Slovenskej republiky, ktoré boli nahradené novými právnymi predpismi.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky však pripomína, že stanovisko orgánu štátnej správy nie je právne záväzným výkladom, pretože záväzne môže zákon v konkrétnych prípadoch vykladať výlučne súd.

Príloha č. 1
k zákonu č. 126/2015 Z. z.

ZOZNAM KNIŽNÍC S CELOŠTÁTNOU METODICKOU PÔSOBNOSŤOU

Knižnica	Typ	Zriad'ovateľ knižnice
Slovenská národná knižnica v Martine	národná	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Univerzitná knižnica v Bratislave	vedecká	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky	vedecká	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Slovenská pedagogická knižnica	vedecká	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied	vedecká	Slovenská akadémia vied
Národné centrum zdravotníckych informácií – Slovenská lekárska knižnica	špeciálna	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
Knižnica Slovenského národného múzea	špeciálna	Slovenské národné múzeum
Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči	špeciálna	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

**OZNÁMENIE O ZRIADENÍ KNIŽNICE A NÁVRH NA ZÁPIS DO ZOZNAMU
KNIŽNÍC**

MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Námestie SNP č. 33
813 31 BRATISLAVA

A. KNIŽNICE S PRÁVNOU SUBJEKTIVITOU

Názov knižnice:

Adresa (názov ulice, orientačné/súpisné číslo, PSČ, názov obce):

IČO:

Telefónne číslo (vrátane smerového čísla):

E-mailová adresa:

Webové sídlo:

**A.1 ZRIAĐOVATEĽ KNIŽNICE / ZAKLADATEĽ KNIŽNICE S PRÁVNOU
SUBJEKTIVITOU**

Názov:

Adresa (názov ulice, orientačné/súpisné číslo, PSČ, názov obce):

B. KNIŽNICE BEZ PRÁVNEJ SUBJEKTIVITY

Názov knižnice:

Adresa (názov ulice, orientačné/súpisné číslo, PSČ, názov obce):

Telefónne číslo (vrátane smerového čísla):

E-mailová adresa:

Webové sídlo:

Názov organizácie, ktorej je knižnica organizačným útvarom:

Adresa (názov ulice, orientačné/súpisné číslo, PSČ, názov obce):

IČO:

Telefónne číslo (vrátane smerového čísla):

E-mailová adresa:

Webové sídlo:

C. ÚDAJE O KNIŽNICI

Rok zriadenia/založenia:

Základný dokument – aký, kedy a kým vydaný (zriaďovacia listina, zakladateľská listina, štatút):

Typ knižnice (*hodiace sa vyznačiť):

Slovenská národná knižnica

vedecká knižnica

akademická knižnica

verejná knižnica: regionálna s krajskou pôsobnosťou/regionálna/mestská/obecná

školská knižnica

špeciálna knižnica:

Parlamentná knižnica Národnej rady Slovenskej republiky

detská knižnica,

knižnica cirkvi a náboženskej spoločnosti,

lekárska knižnica,

technická knižnica,

vojenská knižnica,

poľnohospodárska knižnica,

väzenská knižnica,

knižnica múzea a galérie,

firminá knižnica,

knižnica ústavu / úradu

iná knižnica (aká)

Zameranie a špecializácia knižnice:

Knižnica má v knižničnom fonde dokument alebo súbor dokumentov, ktoré by pre ich mimoriadnu hodnotu bolo možné podľa zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. navrhnúť na vyhlásenie:

za historický knižničný dokument áno/nie*

za historický knižničný fond áno/nie*

dátum, pečiatka a podpis štatutárneho orgánu zriaďovateľa/zakladateľa knižnice